



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460526

19. De Usuris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61800](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61800)

cum destinata ab eo, cujus fidei, & periculo commissa est, retinetur, vel in usum proprium convertitur. *l. 2. l. 4. §. 3. ff. ad leg. Ful. pecul.* Poena hujus criminis præter infamiam, quæ in omnibus publicis judiciis damnatum sequitur per *l. 7. ff. de Publ. judic.* est restitutio rei ablatae cum tertia ejus parte, ut ad eum qui v. g. 300. imperiales abstulit, 400. restituere necessum habeat. *l. 4. §. 5. ff. ad leg. Ful.* Hodie hujus criminis rei extra ordinem puniuntur, ut *ibid.* advertit Echolt.

31 *Crimen expilatae hereditatis* committit, qui ante hereditatem aditam, vel etiam post aditam, sed necdum possessam rem hereditariam mobilem furripit: talis enim, quia nullius est possessio, furtum non facit. *l. 70. ff. h. tit.* Poena hujus criminis arbitraria est, & intelligenda pro circumstantiis personarum. *l. 1. §. 3. ff. Expil. hered.* Carpz. in *Pr. cr. p. 2. q. 83. n. 83.* ubi asserit, personas extraneas fustigatione, consanguineas non ultra relegationem puniri posse; nunquam verò putem ultimum supplicium in hoc delicto locum habere.

32 *Sepulchri violatio* accidit, si quis sepulchra non solum violat, sed & marmora, & alia monumenta aufert, sepulcorum cadavera effodit, vel etiam morte punitorum spoliat. *l. 2. §. 3. ff. de Sepulch. viol.* Poena hujus criminis extraordinarii præter infamiam est arbitraria, & quandoque capitalis, præsertim si monumenta violentur, & sacrilegium perpetratur. *l. 1. 3. 7. §. fin. ff. §. l. 4. C. Eod.*

33 *Amotio termini* fit, quando quis dolò malo terminos, seu lapides finales die Gränz Stein/ und Gränz Zeichen eruit, aufert, vel ut solum noceat alteri, vel ut vicino fundo quid detrahat, & suo adjiciat. Poena hujus criminis est vel pecuniaria 50. aureorum. *l. fin. ff. Termino moto.* vel relegatio, & fustiga-

tio in eo, qui terminorum, & jurium occupandorum gratiâ fines movet. *l. 2. ff. Eod.* Ad capitis verò poenam in hoc crimine non perveniri, testis est Carpz. *d. q. 83. n. 70.*



TITULUS XIX. De Usuris.

SUMMARIA.

1. 2. *Usura definitio nominis.* 3. *Definitio realis.* 4. 5. *Divisio.* 6. *Quo jure prohibeatur?* 7. *Usurarum quinam?*
8. *Quanam res in usuram veniant?* 9. 10. 11. *An in solo mutuo, & in quibus aliis contractibus usura contingat?* 12. *usque 15.* *Ex quibus causis liceat aliquid accipere ultra sortem?*
16. *Finis usura quis?* 17. *Qua usurarum poena?*

§. I.

Usurâ ab usu nomen habet: quia propter usum pecuniæ præstantur juxta *l. 60. pr. ff. Pro socio. l. 7. §. 9. ff. de Administr. & peric. tut.* Aliàs & sævus vocitari solet à factu, seu scetura quadam pecuniæ parientis, atque incrementis. *Desselius h. t. erotem. 1.*

§. II.

Sumitur dupliciter: I. Materialiter, seu pro re, quæ in usuram venit, & sic est quædam accessio ad sortem mutuatam, ac debitum principale. II. Formaliter, seu pro actu, conventionione, ac contractu usurario. Et sic

§. III.

Definitur usura, quòd sit actus voluntatis interior, vel exterior conventio dandi, vel accipiendi luerum aliquod temporale ultra sortem ex vi, & causa mutui principaliter. *Covarr. 2. Var. resol. c. 1. n. 2. §. usura.*

§. IV.

Dividitur usura I. in mentalem, & conventionalem. Mentalis est, quando mutuans citra ullam conventionem ea intentione dat mu-

mutuum, ut ultra fortem, sive id, quod dat, aliquid recipiat, alias non daturus. *c. consuluir. h. t.* Conventionalis, seu realis, quando quis pecuniam mutuam credit cum pacto expresso, vel tacito capiendi aliquid ultra fortem. *cap. ult. causâ 14. q. 3.*

II. Usura *dividi* solet in punitoriam, compensatoriam, & lucratoriam. Punitoria est, quæ solvitur non propter lucrum petentium, sed propter moram solventium. *l. 17. §. 3. ff. h. t.* Compensatoria, quæ exigitur ad compensandum lucrum cessans, vel damnum emergens. *l. si commissâ. 13. ff. Rem ratam haberi.* Dicitur autem lucrum cessans, quando creditor ex eo, quod mutuaverit, amisit occasionem lucrandi suâ pecuniâ, qua volebat vel domum, vel agrum, vel censum emere, aut aliud lucrum negotiando quærere; damnum emergens, quando creditor ex eo, quod mutuavit, damnum aliquod in rebus suis passus est, ut puta ruinam ædium. *P. Engl. h. t. n. 4.* Lucratoria quæ sola propriè usura indigitatur, & hujus loci est, merum lucrum continet, ut quando præcisè ratione mutuacionis auctarium ultra fortem capitur.

§. V.

6 *Causa efficiens* usuræ alia est remota, alia proxima.

Remota est jus: & illud tum naturale, tum Divinum, tum Humanum, tam Canonicum, quam Civile: quippe jus omne usuram, intellige lucratoriam, averfatur, & prohibet. *Naturale*: quia usurarius ex pecunia mutuo data, quæ ex natura sua est res sterilis, & ejus dominium in mutuarium translaturum est, fructum petit, & ultra id, quod dedit, aliquid amplius sine omni causa extorquet cum injusto damno proximi ex necessitate mutuum exigentis. *Barb. ad c. 2. h. t. n. 2. Divinum Veteris & Novæ Legis. Exod. 22. §. 25. Levit. 25. §. 36. & 37. Deuter. 23. §. 19. Ezech. 18. §. 8. & 9. item Luca 6. §. 35. ubi*

Salvator præcepit; *mutuum date, nihil inde sperantes.* Adde *c. 3. & 4. h. t.* ubi adstruitur, utriusque Testamenti paginam usuras detestari. *Jus Canonicum per tot. dist. 47. & causam 14. q. 4. item t. t. X. & in 6. h. tit. Clem. un. Eod.* ita quidem, ut nec ob piam causam, ac redemptionem captivorum usuras admittat. *c. 4. h. t.* ut nec juramento de non repetendis usuris à debitore præstito confirmari possint. *cap. 13. h. t.* ut nec consuetudines, ac statuta, quæ permittunt usuras in uno solùm nummo subsistant. *d. Clem. un.* Denique *Jus Civile*: etenim usuras nec jure Civili Romano permissas fuisse, nisi ob id, quod justitiæ æquitate creditoris interesset, sustinent plures apud Jacob. Pignatell. *tom. 4. consul. 75. n. 19.* certissimum verò est, eas reprobatas esse per constitutiones Imperii de *usurariis contractibus* in Comitibus Augustanis Anno 1500. & postea Anno 1539. & 1548. promulgatas. *Gail. 2. Observat. 4. num. 1.*

Proxima sunt Usurarii, qui ex rebus mutuo datis usuras accipiunt, & foenore illicito indigentium opes attenuant. Nec refert Christiani hi sint, an Judæi: nam nec Judæis integrum, immodicas usuras extorquere, sed si quid amplius ultra modum lege determinatum, aut consuetudine provinciæ receptum usurarum nomine à debitoribus quocunque prætextu exegerint, id aut in sortem imputare, aut restituere coguntur. *c. 12. & 18. h. t. Ordinat. Polit. de Anno 1577. tit. 20. §. damit aber die Juden. Gail. 2. Observ. 5. in fin.* Quapropter ut omni fraudi obviam iretur, cautum quoque est, ut Judæi mutuam Christianis pecuniam non hæbraicâ, sed germanicâ linguâ coram Mngistratu loci conscribant, & quid, & quando crediderint, & quale pignus acceperint, adjiciant. *Ordinat. Polit. loc. cit. §. 3.*

§. VI.

§. VI.

8 *Materia, seu objectum usurae est, quidquid forti, seu capitali mutato lucri causâ accedit, & ultra id exigitur, sive sit pecunia, sive frumentum, vinum, oleum, sive quaecunque alia res & obsequium naturâ suâ pretio aestimabile.*
c. 1. & seqq. *causâ 14. q. 3.*

§. VII.

9 *Ad formam usurae duo pertinent: mutuum scilicet, & pactum, vel intentio ex mutuo aliquid pretio aestimabile acquirendi tanquam ratione mutui debitum.*

I. Itaque, ut usurae sua constet indoles, requiritur *mutuum*, puta verum, aut saltem palliatum: nam usura formalis non nisi in vero contractu mutui committitur, palliata autem etiam in aliis contractibus, in quibus in fraudem mutui contra naturam contractus aliquid lucri ex parte alterius accipitur: ita enim usurarius censetur contractus, si mercator propter dilatam solutionem merces carius vendat. c. 6. b. t. si quis rem emat eò pacto, ut eandem post tempus restituat venditori, recipiendo aliquid ultra sortem. c. 4. de Pignorib. aut si quis societatem ineat, & pecuniam eâ lege conferat, ut pars lucri cedat, & quocunque casu emergente fors conferenti salva sit per l. 29. §. 2. ff. Pro socio. & sic de aliis. Tradunt autem Canonistae communiter hanc generalem regulam: *In quocunque contractu pactum, vel stipulatio de lucro aliquo praeter id, quod interest, accedit, juris interpretatione in mutuum (contractum usurarium) degenerat, & fitione brevis manus alius contractus (usurarius) celebratus censerî debet.*

10 *Dubitatur: an cambium, id est, contractus permutationis in pecunia factus, ab usuraria pravitate excusari possit?*

Premitto, cambium aliud esse manuale, seu minutum, aliud locale. Manuale est, quo pro ducatis, vel thaleris alia pecunia minor,

v. g. denariorum, sesterteriorum, &c. permutatur, quod à mutuo differre, per se claret, quandoquidem in mutuo non fit commutatio, sed unus duntaxat in praesenti pecuniam numerat cum onere restitutionis suo tempore faciendae. Locale dicitur, quando quis in uno loco, puta Salisburgi mercatori dat pecuniam, ut in alio loco v. g. Viennae ipse, vel alius pro ea eandem quantitatem recipiat, in quo licet non statim fiat vicissitudinaria pecuniae representatio, adhuc tamen obtinet praedicta differentia à mutuo: & accedit alia, quod mutuum per se ordinetur in gratiam petentis mutuum, cambium verò in gratiam camparii, sive cambium accipientis. His praemissis.

II. Cum communi, utrumque cambium justè & sine usura fieri posse. Ratio generalis est, quod officium campforis, qui in cambio aliis operam, & obsequium locat, gratis exerceri nequeat; ut quod indiget magno capitali, necessariis sumptibus, expensis, & sustentatione famulorum, item continet pericula ob mutuum obligationem inter campfores, quae omnia sunt pretio aestimabilia. Deinde circa cambium minutum ratio specialis est, quod licet major & minor moneta in sua proportione quoad valorem extrinsecum à Principe, vel Rep. impositum aequivaleat, melior tamen, adeoque quoad valorem intrinsecum major potest esse altera, maxime quia plerumque moneta aurea & argentea major ad vehendum est commodior, & utilior ad merces comparandas. Confer Less. de F. & F. lib. 2. c. 23. dub. 2. & seqq. Laym. in Theol. mor. lib. 3. tit. 4. c. 19.

Porro an in pignore usura vitium lateat, si ei pactum legis commissoria, vel anticreticos adjiciatur? in tit. de Pignorib. & an emptio nominum pro minori pretio, vel emptio census sit licita, & sine labe usuraria ad tit. de Empt. vend. discussimus.

II. Ut

12 II. Ut usura committatur, requiritur *pactum*, vel *intentio percipiendi lucrum vi mutui*. Si aliqua alia iusta de causa creditor lucrum aliquod ultra sortem accipit, in crimen usurarium, ejusque pœnas non incidit. Hinc

Primo si debitor gratis, & ex benevolentia nullo pacto ab initio interveniente, & absque exactione aliquid offert, impunè creditor accipere potest, modo lucrum illud non intendat, & propter id, ceu finem principalem, mutuum dederit, alioquin non daturus. Si enim id intenderit, acceptio remunerationis usuram involvit per textum in *c. consuluit. 10. h. t.* quem de illa tantum intentione aliquid supra sortem recipiendi, tanquam ex iustitia debitum, accipere vix possis, cum verba ejusmodi: *tanquam ex iustitia debitum*, non exhibeat. Covar. 1. *Var. resol. c. 20. n. 3. & 4.* Atque ita etiam sentire jubet Innocentius XI. qui in *Ind. sent. prohib. n. 42.* hanc propositionem damnavit: *Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia, & gratitudine debitum, sed solum si exigatur, tanquam ex iustitia debitum.*

13 Secundo si creditor quæstum certum facere potuit pecuniâ, quam mutuo dedit, aut eapropter damnum incurrit, non est iniquum, aliquid ultra sortem ratione interesse exigere, cum nemo alteri suo cum detrimento bene facere teneatur. *l. 1. §. item aiunt. ff. de Aqua pluvi. arcend.* neque verò officio contrarium est, sic alium juvare, ut te serves indemnem. *l. sed si quis. ff. Quemadmodum testam. aper. l. sancimus. C. de Adm. tut.* Nec ipse quidem Apostolus Gentium vult, sic nos aliis commodare, ut nobis sit afflictio, *2. ad Cor. 8. §. 13.* Quare tale interesse merito tempore mutuacionis in pactum deducitur, & si non constet, quale, & quantum futurum sit lucrum, quod decedet, aut damnum, quod obveniet creditori, certam summam loco in-

teresse stipulari potest, eo saltem casu, quo plus vel minus potest interesse, quam taxatum est; quandoquidem incertitudo conjuncta cum spe majoris lucri, aut timore majoris damni facit, ut pluris æstimari possit interesse, etsi ex postfacto minus fuisse appareat, arg. *c. fin. §. ult. h. t.* Quod si tempore contractus de interesse conventum non sit, in foro quidem conscientie licitè etiam deinde peti & accipi potest, sed in foro externo, nisi mutuarius sit in mora, & ratione moræ damnum, vel lucrum cessans emerlerit, actio nulla pro usuris datur, ut bene notat Laym. in *Theol. mor. lib. 3. tr. 4. c. 16. n. 10.*

Tertio potest creditor mutuo adijcere pactum, ut mutuarius, si tempore, ac termino constituto non reddat mutuum, in pœnam dilationis aliquid ultra sortem principalem solvat, quia pœna talis ultra sortem non solvitur vi mutui, sed ob moram, & culpam non soluti mutui, arg. *l. legem. C. de Pactis. Zocf. h. t. n. 11. & seqq. Less. de F. & F. lib. 2. c. 20. dub. 15.* dummodo tamen nulla fraus, aut intentio usuraria subsit: nam si mutuans lucrum illud principaliter intendat, & terminum aliquem brevem mutuuario præscribat eo solum fine, ut causam aliquam lucri ex mutuo captandi prætexere possit, usuram haud dubiè committit.

Controversum est: num Creditori aliquid ultra sortem exigere, aut accipere liceat ratione periculi, cui capitale, seu pecunia mutuata interdum exponitur?

Negativa potissimum nititur *c. fin. h. t.* ubi S. Pontifex: *naviganti, inquit, vel enni ad nundinas certam mutans pecunia quantitate pro eo, quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus.*

Verumtamen asserere non vereor, mutuanrem propter periculum amittendi capitalis aliquid ultra sortem pacisci posse: tam eo casu,

R

quo

quo in genere iacturam fortis rationabiliter timet, puta quia mutuarius est homo parum industrius, aliàs obaratus, aut discrimini fortunæ expositus, ut miles, mercator, quàm etiam, & quidem jure potiori casu illo, quo mutuans certum, & speciale periculum v. g. naufragii in se suscipit, paciscendo, ut si navis pereat, vel pecunia per latrones auferatur, nec capitale solvatur, econtra si omnia salva maneant, quinque vel octo pro centum ultra sortem præstentur. *l. i. l. periculi. ff. de Nautico fan. l. i. & 2. C. Eod.* Ratio est: quia talicasu non propter usum pecuniæ, vel propter mutuum, ut sic aliquid accipitur, sed propter periculum, quod pretiò æstimabile est: siquidem boni viri arbitriò, & judiciò prudentium melius, aut saltem æquè utile judicaretur, ejusmodi mutuuario quinque florenos donare, quàm centum mutuo dare, cum tanto periculo. Ita Barb. in *cap. fin. h. t. num. 2.* Zoëf. *Eod. n. 4.* Layman *d. cap. 16. n. 9.* cum Navarro, Molina, Lessio, & pluribus citatis.

Ad text. *c. fin. varij* variè respondent, ut videre est apud Henricum Canisium *de Usuris. cap. 4. n. 5.* Aliqui non improbabiliè dicunt, in textu recitato omisam esse particulam *non*, & ita legendum esse: *Usurarius non est censendus*; quam emendationem suadet, quòd omisam particulam *non*, non videatur esse bona connexio §. *subsequentis*: cum subiungatur: *illo quoque, qui dat &c. non debet ex hoc usurarius reputari.* Alii probabiliùs asserunt, decisionem *d. c. fin.* tunc locum habere, ideòque pro susceptione periculi aliquid exigendo usuram committi, quando quis altere mutuari non vult, nisi periculum in se recipiendo, ut sic ultra sortem possit quid accipere, ubi involvi videtur intentio usuraria.

§. VIII.

16 *Finis usuræ est lucrum*; quippe sine spe lucrifera usura non committitur per *c. i. causà 14. q. 3.*

§. IX.

Effectus usuræ est obligatio restituendi usuras acceptas, & subeundi pœnas in usurarios constitutas.

Obligatio restituendi usuras non tantum Christianis, sed etiam Judæis incumbit. cap. 12. h. t. & transie quoque in hæredes. cap. tuos. Eod. nec solum propter usuram realem, verum & mentalem imponitur. *c. consult. 10. h. t.* Debet autem restitutio usurarum fieri his, à quibus extortæ sunt, aut eorum hæredibus, vel his non existentibus erogandæ sunt in pauperes. *cap. 5. §. super his. h. t.* Quodsi tamen repetens usuras, & ipse usuras exercuerit, ab usurario in foro externo repelli potest per exceptionem, ita ut non audiatur, quousque ipse usuras restituat. *cap. quia frustra. 14. h. t.*

*Pœna usurariorum sunt I. Clerici usurarii per sententiam Judicis deponi, & officio privati possunt. cap. quoniam. causà 14. q. 4. cap. 1. h. t. vel saltem suspendi. cap. 7. h. t. II. Magistratus condentes, aut scienter retinentes statuta, per quæ usuræ approbantur, excommunicationem ipso facto incurrunt. Clem. un. h. t. III. Usurarii manifesti neque ad communionem altaris, neque ad sepulturam Ecclesiasticam, neque ad oblationes & confessionem peccatorum faciendam admittuntur, nisi vel de usuris satisfecerint, vel de satisfaciendo cautionem idoneam præstent. Insuper Clerici accipientes ab ipsis oblationes, aut eos sepulturæ tradentes ab officio suspensi arbitriò Episcopi puniuntur. cap. 3. h. t. cap. 2. Eod. in 6. IV. Usurarii manifesti consperguntur labe infamiae. *l. improbum. 20. C. Ex quib. caus. infam. cap. infames. 2. §. porro. causà 3. q. 7. cap. inter dilectos. de Excessib. pralat.* Hinc nobilis usuras exercens dignitatem suam perdere dicitur. Bartol. in *l. i. C. de Dignit.* V. Testamenta & ultimæ voluntates usurariorum ma-*

manifestorum penitus irrita sunt, nisi ante mortem n̄suras aequaliter restituerint, vel saltem de restituendo idoneè caverint. *d. c. 2. §. nullus. h. t. in 6. Covar. 3. Var. resol. cap. 3.*

TITULUS XX.

De Crimine falsi.

SUMMARIA.

1. Criminis falsi definitio. 2. 3. Divisio. 4. Quà lege vindicetur? 5. Falsarius quis dicatur?
6. Quomodo crimen falsi committatur circa personas? 7. Quomodo circa res?
8. 9. 10. 11. Assignantur requisita hujus criminis. 12. Finis. 13. 14. Et pena.

§. I.

1 Crimen falsi est delictum publicum, quo in alterius præjudicium veritas dolosè immutatur, quòdque speciali lege tanquam falsum notatur. *l. 15. 22. & 23. ff. h. 20. C. Ad leg. Cornel. de fals.*

§. II.

2 Dividitur crimen falsi I. in verum, & quasi tale. Verum est, quod *Legge Cornelia de falsis* notatur, ut quod committitur circa testamenta, & nummos. *l. 1. §. 2. l. 14. l. 15. pr. & §. 1. l. 30. pr. §. 8. 9. & 10. ff. Eod.* Quasi tale dicitur, quod non hác lege, sed aliis constitutionibus Principum, & Sctis vindicatur, ut si quis rationes, instrumenta falsaverit. *l. 1. §. 4. l. 9. §. 3. l. 27. l. 2. ff. Eod. l. pen. C. de Probat.*

3 II. Dividitur crimen falsi in personale, & reale. Personale est, quod circa personam committitur; ut mutatio nominis, suppositio partus, testium subornatio, iudicis corruptio. Reale, quod committitur circa res; èstque vel verbale, quod fit verbis, vel scriptum, quod fit scripturâ, vel reale, quo res ipsa fallatur, vel in totum, vel pro parte.

§. III.

4 *Causa efficiens criminis falsi duplex est: remota, & proxima.*

Remota est lex Cornelia, quæ crimen hoc in classem delictorum publicorum retulit. Hæc lex in *l. 1. ff. de Publ. jud.* dicitur *de testamentis*, atque inde passim *testamentaria*, eo quòd principaliter lata, & scripta sit *de testamentis falso conscriptis, suppressis, resignatis, subditis, interletis dolò malò l. 2. ff. Ad leg. Corn. de Fals.* quamvis postea interpretatione Jctorum Sctis, & Imperatorum rescriptis ad alia falsitatis genera lex illa extensa fuerit. *l. 16. ff. Eod. & ibi Zoël. n. 1. & 2. Vallens. h. r. num. 2.*

5 Proxima est falsarius, sive Clericus, sive Laicus, sive nobilis, sive ignobilis, qui dictò, aut scriptò sciens, & dolò malò falsum committit, & veritatem in fraudem alterius corrumpit. *l. 23. ff. Eod.*

§. IV.

6 Materiam, seu objectum criminis falsi constituunt persona & res, circa quas hoc crimen committitur.

Circa personas committitur crimen falsi, si fœmina partum alienum supponat. *l. 19. l. 30. §. 1. ff. l. 1. C. Ad leg. Cornel. de fals.* Si quis nomen, aut cognomen fraudulenter & in alterius præjudicium mutet. *l. 13. ff. Eod. l. un. C. de mutat. nom.* nec interest, num quis alterius nomen falsò assumat, ut pro eo haberi possit, vel proprium nomen dissimulet in damnum tertii. *Carpz. in pr. cr. p. 2. q. 39. n. 34. & 35.* Si quis aliud genus familiæ, alios parentes fingat, quò quid alienum interceptiat, possideatve. *Gothofr. ad l. 13. ff. Ad leg. Cornel. de fals.* Si quis pro nobili se gerat, vel alios titulos honoris sibi vendicet, veluti Clerici, Doctoris, Magistri, Notarii, Procuratoris, Advocati, &c. *l. 27. §. 3. ff. Eod.* Si quis alterius decipiendi gratiâ alienis insignibus utatur, per *l. un. C. de Mut. nom.*